

"שב"ס עומד בכל היעדים שהציב לעצמו" ראיון עם השר לביטחון הפנים, גדעון עזרא

"העם יכול להיות גאה בשירות בתי הסוהר שלו", כך אומר השר לביטחון הפנים גדעון עזרא בראיון לגיליון סוף השנה של "רואים שב"ס" ■ השר עזרא מאמין במניעת האלימות כבר מגיל גן ובית ספר, תומך בהורדת גיל הבגירות ל-17, בהפרטת בתי הסוהר ובהפיכת שב"ס לרשות כליאה לאומית ■ הוא גם מעורב מאוד בנעשה בשב"ס ורואה שיפור רב והתייעלות במערכת בשנים האחרונות

מאת: טלי בשן

השר לביטחון פנים גדעון עזרא עוסק באלימות עד מעל הראש. לא רק זו היום-יומית, המציפה את המדינה מכל עבר בכלי התקשורת, מדקירה במועדון ועד מלחמות במשפחות הפשע ("לצערך, אין יום שבו העיתון לא מלא בידיעות שקשורות לתחומים שבאחריותי") - אלא גם באלימות כמושג חברתי, על שורשיה והדרכים למניעתה.

מניעה מהגיל הרך

כמי שעומד בראש הוועדה הבין-משרדית למניעת אלימות, העורכת דיונים יסודיים בנושא ומייצרת הצעות לחקיקה - גם שאלות על בעיות בבתי הסוהר ייענו על ידי השר בהצגת השרשרת הארוכה של האלימות, המתחילה בגיל הגן ובית הספר: "בצד כל נושא האכיפה - חייבים לדבר על מניעה, והמניעה מתחילה כבר מגיל אפס. זהו בעצם השלב הראשוני, החשוב ביותר, ודווקא הוא נמצא בטיפול ההורים, שלא תמיד מסוגלים להתמודד עם הנושא", משיב השר.

"אנחנו מדינת קולטת עליה, וכתוצאה מהמעבר לארץ חדשה, הורים רבים איבדו את סמכותם כלפי הילדים. ביקרתי לא מזמן ברחובות, בשכונה שיש בה אוכלוסייה אתיופית גדולה ובעיות פשיעה. היו שם צעירים אתיופים שרוצים לסייע. שאלתי אחד מהם, בחור מרשים, סגן בגבעתי, סטודנט למשפטים, מה צריך לעשות כדי שצעירים אחרים ילכו בדרכיו? והוא ענה ישירות: 'המזל שלי שילד עוד גדלתי באתיופיה. אם הייתי עולה לכאן בגיל צעיר - הייתי נעשה בדיוק כמוהם'.

"אם הילד הגדול מרביץ לילד הקטן, ואין תגובה, אם ההורים לא מצליחים להקדיש מספיק זמן לילדים, שגדלים ללא פיקוח, מתחילה שרשרת של אלימות כבר בן ובבית הספר, וממשיכה הלאה, לרחובות, למועדונים ולכבישים. לכן ביקשתי תקציב הסברה בנושא, המיועד במיוחד

צילום: משה שי

ל-17: "הנוער של היום בוגר כבר בגיל 17. הוא נוהג, הוא זכאי להצביע בבחירות ומאידיך, אי אפשר לחקור את בני ה-17 ולקבל מידע חיוני שסייע להילחם בתופעת האלימות".

תיקון חשוב אחר עוסק בקידום חוק חיסיון והגנת עדים, "כי כיום המודיעין המשטרתי סובל מאד מהעובדה שאי אפשר להעניק חיסיון אמיתי לעד. אנשים נרתעים, אומרים 'למה לי להסתבך?' ובצדק, מבחינתם".

אגב כך מזכיר עזרא כי במסגרת הדיונים להקמת רשות להגנת עדים, הציע נציג השב"ס כי הנושא יהיה באחריות השירות, "ואני בהחלט בעד, כי כך ניתן יהיה לגוון במקצת את עבודתם של סוהרי השב"ס".

מצוקת מקומות כליאה

מערכת הכליאה, מבהיר עזרא, היא קצה השרשרת. גם כאן, עוד לפני בתי הסוהר קיימים בתי המעצר: "כמו בבתי הכלא, סובלים גם שם ממחסור נוראי במרחב מחיה, כך שאם עצרת שלושה - נניח: אחד שגנב רכב, אחד שנתן שיק בלי כיסוי ואחד שמכה את אשתו - תמצא את עצמך משחרר את השניים הראשונים, פשוט כי יש מקום רק לעציר אחד". המצב החמיר, מזכיר עזרא, מאז התקבל החוק שאין להלן אסירים על הרצפה בבתי המעצר, "וחקיקה דומה עומדת להיכנס גם לבתי הסוהר, שלא יוכלו להלן כלואים על הרצפה, כך שאוטומטית ייווצר מחסור נוסף של 400-500 מקומות כליאה. מדובר במצוקת מקומות כמעט בלתי אפשרית".

- האם אתה מסכים עם התפיסה שבשב"ס צריך להפוך לרשות כליאה לאומית?

"בהחלט. כליאה היא מקצוע, ואין ספק שהשב"ס מבין בו טוב יותר מכל אחד אחר, לכן אני בעד המהלכים שעושה הנציב על מנת שבתי הכלא הצבאיים ובתי המעצר המשטרתיים יעברו

להורים, לעולים חדשים, לאוכלוסייה הכללית - לא שקיבלתי אותך, כמובן. תיקח ממשרדים אחרים, אמרו לי".

ביקור שערך לא מכבר בכלא "אופק" ממחיש, לדבריו, את הבעיה: "התרשמתי מאוד מהביקור שם. היתה לי שם שיחה די ארוכה עם האסירים, וכולם אמרו את אותו הדבר: 'אם היו מקפידים, אתנו בשלב הראשון - לא היינו מגיעים לכאן'. הם סיפרו שהם לא פחדו משום סמכות - לא מההורים, לא מהמורים, ובשלב מסוים, גם לא מהמשטרה. רובם נשרו מהלימודים, וגם זה נושא שאנחנו מנסים לטפל בו, יחד עם משרד החינוך - לזהות קשיים של נוער כזה, ולעזור לו להישאר במסגרת. אם נוסף לזה את הקשיים של מערכת הרווחה, שלא מסוגלת לטפל בבעיות בזמן אמת, בגלל קשיים תקציביים עצומים - תקבלי מקרים כמו זה של רצח מעיין ספיר: בחור שהיה צריך להגיע למוסד, ומאחר שלא היה תקציב, הגיע לשם רק כעבור שנה".

במסגרת תיקוני החקיקה שמייצרת הוועדה הבין-משרדית למניעת אלימות, מציע עזרא, בין השאר, להוריד בדחיפות את גיל הבגירות מ-18

צילום: משה שי

מאסיר בן 20, שעשה מעשה פחות חמור. מצד שני, אני מבין את משפחות הנרצחים, שמתקוממות על כל שחרור של מי שפשע. בעניין הזה, כמו בהתנתקות, יש התנגשות בין התחושה הקשה של המשפחות לבין טובת המדינה, ומה לעשות - האינטרס הלאומי גובר."

לאחריותו. אני רואה בחיוב את העברת כלא 'מגידו' לידי השב"ס, ואני בעד העברת 'קציעות' באותה צורה. בכלל, כמי שמכיר את שירות בתי הסוהר מתקופות קודמות, אני חייב לציין שהשב"ס עשה צעדים רבים קדימה בשנים האחרונות, לא מעט בזכותו של הנציב הנוכחי, שהעלה את השירות לפסים חדשים ומקפיד על כל תו ותג, על מנת שהשירות לא ייפול משום רשות ביטחונית אחרת. היום, בניגוד לתקופות בעבר, אתה רואה שם אנשים מקצועניים, שהולכים בראש מורם, חדורי מורל וגאווה יחידה."

סוהר. אבל לפני כן, צריך לזכור, היה עזרא סגן ראש השב"ס, והוא מכיר את השטח מלפני ולפנים כבר שנים. "במשרד התיירות הניתני", הוא אומר, "אבל למשרד לבט"פ אני בנוי, וההיכרות שלי עם השטח מתפקידי הקודמים בהחלט מסייעת לי להיכנס לנושאים ששרים אחרים אולי לא נכנסו אליהם. אין ספק שיחסית אני שר של שטח."

- איך באמת התרשמת מתפקוד השב"ס בתקופת ההתנתקות?

"שמחתי שההערכות שלי היו נכונות. היו שאמרו שצריך לצפות לאלפי כלואים. אני צפיתי מספר מועט יחסית. בסופו של דבר אפשר לומר שנערכנו כראוי, אבל לא ייצאנו מעורוני, וטוב שכך."

- באילו תחומים ספציפיים אתה רואה את התקדמות השב"ס בשנים האלה?

"התפקיד העיקרי של שירות בתי הסוהר, שבלעדיו אין מה לדבר הלאה - הוא נושא מניעת בריחת אסירים, ובנושא הזה הם עומדים כעת בצורה בלתי רגילה. בכלל, שב"ס עומד בכל היעדים שהציב לעצמו, גם הכלכליים. אני רואה את ההתמקצעות ביחידת 'נחשוני' ואת יחידת 'מצדה' החדשה, שחשוב שהוקמה. אני מברך על השינוי בימי העבודה של הסוהרים, כי אני מאמין שאדם צריך לעבוד יום עבודה נורמלי, ולא במשך 24 או 48 שעות ברציפות."

- עד כמה אתה, כשר האחראי על המשטרה - גוף שתופס את עיקר נפח הפעילות ותשומת הלב - מצליח להיות מעורב באמת גם בנושא השב"ס?

"אני פעיל מאד בכל נושא שמגיע לשולחני מהשב"ס - הנציב שלכם כבר דואג לזה...אני רוצה להאמין שאני מעורב מאד בנושא, אבל על כך צריכים להעיד אנשי השב"ס עצמם. אני רק יכול להעיד שאין אירוע שאני מוזמן אליו בשב"ס שאיני מגיע אליו, ושהשנה, בפעם הראשונה, היתה פגישה של סגל הפיקוד הבכיר של השב"ס עם ראש הממשלה. הבעיה העיקרית, לדעתי, היא לא במעורבות שלי אישית, כשר, אלא בנושא רציפות הכהונה של שרים בכלל. חילופי השרים התכופים גורמים נזק בלתי רגיל, במיוחד למשרדים מקצועיים כמו זה. הרבה דברים חוזרים אחורה בתקופות של חילופי שרים. לכן גם התנגדתי לפריימריז בליכוד עכשיו."

- מה דעתך על מדיניות החופשות הנוכחית לאסירים?

"על סמך ניסיון העבר, חלה כיום החמרה בתנאי היציאה לחופשות: לא נותנים חופשה לאסיר שלא קצבו את עונשו, למשל. אני יודע שהנציב רואה באי חזרה של אסיר מחופשה כישלון אישי, ועד כמה שאני רואה, הנושא השתפר מאד. בחגים האחרונים, למיטב זכרוני, לא היו מקרים כאלה - המקרה היחיד שאני זוכר של אי חזרה מחופשה, הוא של אסיר אחד שלא חזר, פשוט כי אשתו רצחה אותו..."

"יש גם את הפן השני, של נושא השיקום. גם כאן, יש ירידה במספר החוזרים לבתי הכלא, אם כי המספרים עדיין גדולים מאד: יותר מ-60 אחוז. צריך ליכור שחלק מהתופעה קשור גם לענישה; אם הענישה בבתי המשפט היתה חמורה יותר במקרים מסוימים - זה היה משפיע גם על נושאים אחרים, כולל מצוקת המקומות בבתי הכלא. אני רק יכול לומר שאני מנחה את המשטרה לערער באופן קבוע בכל מקרה שבו הענישה נראית לנו קלה מדי."

- אגב אסירים שלא מתייצבים - איך אתה מתייחס לנושא עבודות השירות?

"כאן צריך להפריד: אני בעד עבודה של אסירים בחוג. יש הרבה ענפים שסובלים ממחסור בכוח עבודה, ואין שום סיבה שאסירים לא יסייעו. היה מקרה של עירייה שסבלה ממחסור בעובדי ניקיון ורצתה להביא עובדים מהשטחים. אני הצעתי שבמקומם - ייקחו עובדים מבתי הכלא, זה עדיף בעיני. מצד שני, נושא עבודות השירות הוא בהחלט בעייתי. לצערי, יש מספר לא קטן של לא מתייצבים, והסוגיה הזו עלתה לא מכבר בדיון שערכנו בנושא. מעבר לבעיה שיש בנושא של הרגלי עבודה, אנחנו חוזרים שוב לבעיית הענישה עצמה. הנציב הראה לי טבלה של מי שקיבלו עבודות שירות - היו שם כאלה שמאחוריהם כבר עשרות אישומים, שהיו בכלא עשרות פעמים! זה לא תקין בעיני. בכל מקרה, אני בעד לנתק את המשטרה מכל הנושא הזה, כך שהקטע הזה יטופל ישירות בין מוזכרות בתי המשפט לשב"ס."

- כיצד ניתן לפתור לדעתך את נושא מצוקת המקום בבתי הכלא?

"כיוון שיש מצוקה אדירה, הולכת וגוברת, של מקומות כליאה, ולמדינה אין תקציבים, אין ברירה אלא להפריט את בתי הסוהר. אני יודע שיש מי שמתנגד לזה מחשש שיעשו פשרות בנושא הכליאה, וכאן אני מזכיר שבתנאי המכרז יש אפשרות להפקיע בית סוהר מידי זכיין, אם אינו עומד בתנאי המכרז, וזה שוט רציני מאד. במקביל אנחנו מעוניינים, למשל, להעביר כלואים למתקנים אחרים, פחות שמורים."

- אתה יכול להיזכר בביקור מרגש במיוחד שהיה לך בבתי הסוהר בתקופת הכהונה שלך?

"הביקור אצל הנערים בכלא 'אופקי' היה מרגש מאד - גם ההתרשמות מהמתקן החדש והמשוכלל, ובעיקר השיחה עם הנערים עצמם. עוד חוויה שאני תמיד מתפלל עליה, היא הביקור אצל האסירים הביטחוניים - איך הם מקבלים אותנו בביקורים, בשיא החום והאירוח. זה תמיד אבסורד בעיני: אנשים שרצו להרוג אותנו, מתחרים ביניהם מי יארח אותך יותר יפה."

- מילת סיכום לאנשי שירות בתי הסוהר?

"לפי דעתי, העם יכול להיות גאה בשירות בתי הסוהר שלו. על שב"ס, כמו על המשטרה, הציבור שומע רק כשיש תקלות - על ההצלחות היומיומיות לא מדווחים. אז מצדי, שהציבור לא ישמע, אבל חשוב שהקברניטים ידעו להעריך את עבודת השב"ס, בדיוק כמו את עבודת המשטרה והשב"כ."

שר של שטח

קשה לחשוב על מעבר קיצוני יותר מזה שעשה השר עזרא: ממשרד התיירות, אפוף ניחוחות החיים הטובים והדיוטי-פרי - למשרד לביטחון הפנים, שם, על פי עדותו, לא נסע כמעט כלל, ואם נסע ("לביקור ברומניה") - ביקר בעיקר בבתי

- אתה חבר גם בוועדה לשחרור אסירים ביטחוניים - מהי עמדתך בנושא?

"ברור שחלק גדול ממצוקת הכליאה נובע מקיומם של האסירים הביטחוניים. יש לנו יותר מדי כאלה, אבל זו עובדת חיים, וצריך לדעת להתמודד איתה. לגבי שחרור אסירים כאלה, בעיקרון אני סבור שהחשש מפני אסיר בן 60 שעשה מעשה חמור, קטן יותר מהחשש שיש לי